

PRESSMEDDELANDE

DATUM: 2005-05-26

NR: 36

KONTAKT: Tomas Lundberg, pressekreterare, tel. 08-787 02 15

SVERIGES RIKSBANK
SE-103 37 Stockholm
(Brunkebergstorg 11)

Tel +46 8 787 00 00
Fax +46 8 21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

■ Penningpolitiken är inte lösningen på arbetslöshetsproblemen

Vice riksbankschef Villy Bergström talade under torsdagen på Uppsala Handelskammars årsmöte om läget på arbetsmarknaden och penningpolitikens roll.

"Det främsta skälet till att läget på arbetsmarknaden inte förbättrats är antagligen att den svenska arbetsmarknaden har svårt att motsvara det förändringstryck den är utsatt för. En rad faktorer talar mot att det skulle vara bristande efterfrågan och en alltför stram svensk penningpolitik som är problemet. Såväl finans- som penningpolitiken har en expansiv inriktning. Därtill är efterfrågan på världsmarknaden god", sade Villy Bergström.

"Sysselsättningen har med tanke på konjunkturläget utvecklats ovanligt svagt och arbetslösheten ligger på en med svenska mått mätt relativt hög nivå. Detta tillsammans med det faktum att inflationen är mycket låg har fått en del debattörer att dra slutsatsen att efterfrågan är otillräcklig och att detta beror på en alltför stram penningpolitik. Men detta är en felaktig slutsats. Att inflationen blivit lägre än väntat beror på en ännu något högre produktivitetstillväxt, ännu mer konkurrens i dagligvaruhandeln och ännu något lägre importpriser än vad Riksbanken och flertalet andra prognosmakare räknat med. Detta är gynnsamma faktorer som inte reducerar efterfrågan. Det låga ränteläget har samtidigt bidragit till ökad efterfrågan, en ovanligt snabbt tillväxt i utlåningen till hushållen och stigande tillgångspriser. Företagen har överlag god likviditet och därmed goda förutsättningar att investera. Men företagen ökar produktionen utan att anställa mer folk vilket möjliggörs av den goda produktivitetstillväxten. Den befintliga arbetskraften utnyttjas alltmer intensivt och effektivt", sade Bergström.

"Det finns likheter med vad vi under föregående år sett i likaledes IT-intensiva USA, där sysselsättningen ökat med viss fördröjning relativt konjunkturuppgången. Det beror på att arbetsgivarna till en början pressat maximalt ur sina organisationer och de tidigare tunga IT-investeringarna innan de anställt. Mot bakgrund av en intensiv global konkurrens och stora möjligheter till utlokalisering av arbetsmoment befinner sig arbetsmarknaden ständigt i rörelse och nya möjligheter till effektivare organisationer uppenbarar sig. Många personer rör sig från en alltmer personalsnål industrisektor till en tjänstesektor som även den effektiviserar. Data visar att det är få av de branscher som förlorar personal i en konjunk-

■ turnedgång som sedan återanställer när konjunkturen vänder upp. Den friställda personalen måste istället söka sig vidare i arbetslivet. Den svenska arbetsmarknaden tycks ha svårt att svara upp mot dessa strukturförändringar. De stora skillnaderna i arbetslöshet mellan olika regioner, och mellan olika yrkeskategorier, antyder att rörligheten är mindre än den kunde vara och att alltför få finner nya jobbmöjligheter i nya branscher och på nya platser” sade Bergström.

”Samtidigt har arbetsmarknaden påverkats av förändringar både inom EU och i världsekonomin totalt sett. Asien uppvisar en snabb tillväxt i produktion och export och minskade handelshinder ökar graden av konkurrens även på marknader som tidigare inte varit så konkurrensutsatta. Frigörelsen av länderna i Öst- och Centraleuropa har drastiskt ökat tillgången på arbetskraft för produktion i dessa länder och även för uppdrag i Sverige. Än så länge är migrationen av arbetskraft bara ett litet om än växande inslag i den svenska arbetsmarknaden. Men trycket från de nya EU-ländernas arbetskraft kommer att växa. Tillskottet av utländsk arbetskraft i olika branscher kommer att bero på hur stora löneskillnaderna är i utgångsläget. De nya medlemsländernas lönenivåer är i färd med att långsiktigt konvergera mot de svenska, men det är farligt att intala sig att varken löneläget eller sysselsättningen i olika branscher i Sverige ska påverkas. Då riskerar vi att inte bli tillräckligt benägna till förändringar och då kommer arbetslösheten i Sverige att stiga” poängterade Bergström.

”Den svenska arbetskraften möter således konkurrens både direkt från utländsk arbetskraft som kommer hit och indirekt genom att hushåll och företag i högre utsträckning väljer att köpa varor och numera även tjänster som producerats utomlands. Företeelser som ”offshoring” och ”merchanting” kan också kopplas till de relativt höga arbetskraftskostnaderna i Sverige. De visar att svenska företag kan klara sig bra i den internationella konkurrensen, men i allt högre grad handlar det om verksamhet som inte utnyttjar särskilt mycket arbetskraft, åtminstone inte i Sverige”, sade Bergström.

”Det görs olika bedömningar om hur stor del av den totala arbetslösheten som är konjunkturell. Bland dem som menar att det går att siffersätta den konjunkturella delen (vilket i sig är svårt att göra med någon verklig precision) tycks en tiondel vara en ganska vanlig uppskattning, även om detta mycket väl kan vara en överskattning. Nästa fråga är hur mycket av den konjunkturella delen av arbetslösheten som kan påverkas av penningpolitiken. De seriösa försök till uppskattningar som jag sett tycks landa på ungefär en femtedel, för den period vi nu diskuterar. Det är alltså en väldig överdrift när det i dagens debatt ibland framställs som om Riksbankens beslut om att sänka eller inte sänka räntan vore en ödesfråga för arbetslöshetsutvecklingen i Sverige. Det går inte ihop med några seriösa bedömningar eller prognoser”, sade Bergström.

”Överlag har orsaken till problemen på arbetsmarknaden alltså inte varit svag efterfrågan – utlåningen har tvärtom växt snabbt och företagen har gott om likviditet – utan snarare strukturella faktorer. Att inflationen är låg just nu har andra förklaringar. Men trots olika antaganden om inflation och penningpolitik förväntas inte den totala arbetslösheten, varken i de prognoser som vi eller de som andra gjort, falla tillbaka särskilt mycket. För det krävs det att strukturproblemen på arbetsmarknaden åtgärdas” sade Bergström.